

Prof. Dr. Szász Gábor

(1927-2019)



Szász Gábor Békésen született, elemi és középiskoláit is ott végezte. Egyetemi tanulmányait a Debreceni Egyetemen folytatta, s 1950-ben szerzett középiskolai tanári oklevelet (biológia-földrajz). A diploma megszerzése után az egyetem Meteorológiai Intézetben dolgozott gyakornok, majd tanársegédként, 1952-56. között meteorológus aspiráns (meteorológia, fizika, matematika, agronómia). Ezt követően 1956-60. között az MTA kutatója. 1960-tól a Debreceni Agrártudományi Egyetem jogelőd intézményében kutató, majd egyetemi docens (1963), illetve egyetemi tanár (1972) az agrometeorológiai tantárgycsoport vezetőjeként. Oktatómunkáját nyugdíjazásáig megszakítás nélkül végezte (1997). Számos egyetemi és doktori munka, aspirantúra, PhD, kutatómunka vezetője. Nyugdíjba vonulása után Doktori Iskola alapítója, több program tagja és posztgraduális oktatója.

Egyetemi oktatóként számos tankönyvet, jegyzetet készített el.

Tudományos pályája alatt elsősorban a szilárd felszín és a légkör alsó, ún. Prandtl-réteg közötti kölcsönhatást elemezte. E probléma kör energetikai és aerodinamikai vizsgálatokat követelt meg és ebből az igényből fakadóan hozta létre 1962-ben a korábbi éghajlati megfigyelő állomásból az Agrometeorológiai Observatóriumot, amely nemzetközi mércével mérve is mind instrumentálisan, mind hardver és szoftver kiépítettség tekintetében is korszerű, s egyetlen hazai mérőrendszer. A vizsgálatok kérdéskörének középpontjában évtizedeken át a különböző természetű növények vízellátottságának, a növényi vízforgalomnak, a talaj-növény-levegő rendszer vízháztartásának kérdése állott, s jelenleg is e vizsgálatok továbbfolytatója. A kutatási eredményei egzakt megalapozottsága folytán mind hazailag, mind nemzetközileg ismertek, a kidolgozott új vizsgálati módszerek jelentős hányada elterjedt. Mindenkori törekedett a biológiai jellegű területeken a fizikai szemlélet kibontakozására, a fizikai tudományos elemzések használatának meggyökerezésére. Energetikai-aerodinamikai vizsgálataira épített fel olyan anyagforgalmi modellt, melynek alkalmazása lehetővé teszi a növény fejlődése és produkció nagyságának szimulációját eltérő ökológiai feltételek között. Ez irányú munkájával több hazai (MTA, minisztérium) kutatási programban is elismeréssel vett részt. Széles körben bontakoztatta ki a műholdas és repülőgépes távérzékelési módszerek hasznosítását hazánkban. E munka keretében részletesen vizsgálta a különböző talajok és növényállományok eltérő fejlettségbeli spektrális reflexiójának alakulását, melyek diagnosztikai értékűek a növényi és talajállapot megítélésében.

Kutatásainak jelentős hányadát nemzetközi együttműködés keretében folytatta. Ötéves kutatási együttműködéssel folytatott munkát a holland Wageningeni

Vízgazdálkodási Kutatóintézettel a különböző talajok párolgásának meghatározása területén. E kérdéskörnek súlypontja a légkör fizikai állapotának és a talaj fizikai tulajdonságának kapcsolata, és annak hatása a vízforgalomra. A távérzékelés területén ugyancsak nemzetközi együttműködés formájában végezte kutatásait egyrészt az MTA Interkozmosz által szervezett Űrkutatási Program keretében, melynek során számos az egykori szocialista és nyugat-európai államok által közösen szervezett külföldi expedícióban vett részt. Később az USA-NASA egyik központjában folytatta közös vizsgálatait, majd az amerikai partnerrel a tiszántúli mérések, felvételezések értékelése történt. E vizsgálatok elsősorban agroökológiai célokkal folytak. Szervezője és résztvevője volt egy közép-európai ökológiai műholdprogram létrehozásának, melynek célkitűzése a természetes állapotváltozás nyomon követése volt, azonban ez sajnos a közbejött nemzetközi események folytán már nem valósult meg, azonban a tervezési elképzeléseket a későbbi német-francia program átvette. A mikrometeorológiai kutatások – amelyeket már fiatal korban elkezdett – elsősorban a növényállományok mikrometeorológiai folyamatainak pontos felderítésére irányultak, különös tekintettel a technológiai hatások következményeire, a talajkülönbözőség hatásának megállapítására, továbbá az eltérő vízellátottság mikrometeorológiai folyamatok szabályozó szerepére. Meg kell említeni azokat az agroklímatológiai kutatásokat, melyek ugyancsak a vízellátottsággal kapcsolatosak, különös tekintettel azokra a szélsőséges vízháztartási helyzetek regionális következményeire, amelyeket időjárási okok váltottak ki. Az utóbbi vizsgálatok a nemzetközi hidrológiai program irányításával folytak, s ennek keretében a tiszántúli mintaterület vezetőkutatója volt. Az utóbbi évtizedben elméleti és experimentális vizsgálatokat végez a felszíni heterogenitásnak a mikrometeorológiai folyamatokra gyakorolt hatásának meghatározása céljából, elsősorban az energetikai és aerodinamikai advektív folyamatok fizikai parametrizálását és a folyamatok mennyiségi értékének meghatározását elemzi. Közéleti tevékenységét részben az egyetemen belül végezte, 1970-80. között tudományos dékánhelyettesként irányította azokat a műszaki-tudományos fejlesztéseket, melyek segítségével az egyetem felzárkózott egyes szakirányokban a nemzetközi élvonalba (növénytermelés). Később 1983-89. között az egyetem rektora volt, s ez idő alatt az egyetem fejlesztését továbbra is munkájának előterébe helyezte: létrehozta a Kémiai Kutatóközpontot, amely akkreditált laboratóriumként működik jelenleg is, irányította és közreműködött annak a nagy központi szántóföldi kísérleti bázisnak a kialakításában, amely évtizedeken át az eredményes növénytermesztési kutatások kialakítását tette lehetővé, megszervezte az egyetemi könyvtár számítógépes nyilvántartásának rendszerét, és gyarapította az egyetem épületkomplexumát. Minden területen és mindenkor támogatta a mezőgazdasági kutatások természettudományos megalapozását és eredményesen igyekezett kialakítani az egyes szakterületek közötti interdiszciplináris kutatómunkát. Végül, de nem utolsó sorban kell megemlíteni a Debreceni Egyetem újjászervezése terén kifejtett tevékenységét. Bár az 1980-as évek közepén kezdeményezője, majd támogatója volt a Debreceni Egyetem újjászervezésének, majd több éven át tagja, egy éven át pedig elnöke volt a Debreceni Universitas Szövetségnek, s ez idő alatt javaslatára érlelődött meg a jelenlegi új egyetemi struktúra alap gondolata, melyet a későbbi vezetők mindvégig támogattak és végül megvalósítottak. Tudományos közéleti tevékenységét elsősorban a Magyar Tudományos Akadémia Osztályainak eltérő tudományos bizottságában végezte (Meteorológiai T. B., MTA Vízgazdálkodási

T. B., MTA Agrometeorológiai M. B., melynek tíz éven át volt elnöke). Az MTA Úrkutatói Bizottság Erőforrás-kutatói Szakbizottságának volt közel tíz éven át elnöke, három éven át pedig a nemzetközi szervezet elnöki teendőit látta el. Tartós kapcsolatot épített ki különböző német, angol és francia kutatóhelyekkel, elsősorban a mikrometeorológiai kutatások területén. Vezetői tevékenységét rektorhelyettesként 1989-től 1993-ig folytatta. Munkásságának megítélése alapján 1981-90. években a Magyar Meteorológiai Társaság elnöke.

Munkásságát a különböző felügyeleti szervek, intézmények, nemzetközi testületek elismerték. Számos elismerő címet és kitüntetést nyert el (DATE Díszdoktor, prof. emeritus, Munka Érdemrend bronz- és aranyfokozata, Oktatásügy Kiváló Dolgozója, Magyar Köztársasági Érdemrend Tiszti Keresztje, Eötvös L. Díj, Nemzetközi Úrkutatói Emlékérem, Scheinzl Guido Emlékérem, Pázmány Péter Emlékérem, Hatvani István Díj, Pro Universitate stb.). Tudományos fokozatai: kandidátus (1956), MTA-doktor (2000). Tudományos közleményeinek száma 140 (35 idegen nyelvű).

Forrás: A Debreceni Egyetem Agrártudományi Centrum Díszdoktorai (Szerkesztette: Jávor András, Debrecen 2002)